

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

УДК 343.3/.7

Бахуринська Олена Олександрівна

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри кримінально-правової політики та кримінального права

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Bakhurynska Olena

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Criminal Law Politics and Criminal Law

Educational and Scientific Institute of Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-1470-5250

**РОБОТОДАВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО
БЕЗПЕКУ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ (АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ DE
LEGE FERENDA)**

**EMPLOYER AS A SUBJECT OF CRIMINAL LIABILITY FOR
VIOLATION OF LEGISLATION ON THE SAFETY AND HEALTH OF
EMPLOYEES (ANALYSIS OF PROPOSALS DE LEGE FERENDA)**

Анотація. Вступ. У статті здійснено аналіз окремих положень проекту Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр.н. 10147 від 13 жовтня 2023 року) та проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності роботодавців за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я

працівників на роботі» (реєстр.н. 10148 від 13 жовтня 2023 року). Наголос зроблено на з'ясуванні ступеня узгодженості відповідних положень чинного і перспективного кримінального закону України.

Законопроект №10147 пропонує формулювання понять «роботодавець» і «працівник», які в майбутньому можуть безпосередньо вплинути на зміст ознак суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271-272 КК України, і може створити проблеми щодо їх тлумачення.

Мета. Метою статті є дослідження правових підходів до визначення поняття «роботодавець» як правової категорії та висвітлення проблем його тлумачення у контексті законодавчих пропозицій удосконалення кримінального законодавства про відповідальність за порушення прав працівників на безпечні та здорові умови праці.

Матеріали і методи. Основою для дослідження стало чинне законодавство України, зокрема Кримінальний кодекс України та Кодекс законів про працю України, акти Ради Європи, а також законопроекти № 10147 та № 10148, проект Трудового кодексу України. У дослідженні використано наукові праці вітчизняних учених у галузі кримінального та трудового права. У ході дослідження застосовувалися методи системного та структурного аналізу, порівняння, формально-логічний, метод правової герменевтики.

Результати. Результати дослідження виявили певні проблеми суперечливого тлумачення понять «роботодавець – юридична особа» як суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271 та 272 Кримінального кодексу України. Показано неузгодженість понятійного апарату законопроектів № 10147 та № 10148, яка має бути усунута.

З огляду на бланкетну диспозицію статей 271-272 КК України, які передбачають необхідність звернення до правових актів і документів у сфері

безпеки праці, позицію законодавця піддано критиці. За трудовим законодавством роботодавцем може бути як фізична, так і юридична особа. За кримінальним законодавством України юридичні особи не можуть бути суб'єктами злочинної діяльності та нести кримінальну відповідальність. Замість чіткого визначення та конкретизації ознак роботодавця як суб'єкта цих кримінальних правопорушень, законодавець обмежується узагальненим позначенням. Визначено, що правильність кваліфікації, а отже і оцінка дій особи, яка обвинувачується у вчиненні зазначених кримінальних правопорушень, а також подальше притягнення особи до кримінальної відповідальності, невід'ємно пов'язана з точним детальним аналізом положень законодавства, які покликані врегулювати визначення поняття «роботодавець».

Перспективи. У перспективних теоретичних дослідженнях пропонується зробити акцент на проблемах тлумачення понять «роботодавець» (як фізичної особи) та «працівник» у якості суб'єктів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271-272 КК України. Подальший аналіз цих понять може сприяти розкриттю вад кримінального закону та виявленню шляхів їх удосконалення.

Ключові слова: роботодавець – юридична особа, суб'єкт кримінального правопорушення, кримінальне законодавство, законодавство про безпеку та здоров'я працівників на роботі.

Summary. *Introduction.* The article presents an analysis of certain provisions of the Draft Law on the safety and health of workers at work (№ 10147 dated 13.10.2023) and the Draft Law on amendments to some legislative acts of Ukraine regarding liability of employers for violation of the requirements of the legislation on the safety and health of workers at work (№ 10148 dated 13.10.2023). Emphasis

is placed on clarifying the degree of consistency of the relevant provisions of current and future Ukraine criminal law.

Draft law No. 10147 proposes wording of the concepts of «employer» and «employee», which in the future can directly impact the content of the characteristics of the subject of criminal offenses, provided for in Articles 271-272 of the Criminal Code of Ukraine, and may create problems regarding their interpretation.

Purpose. The purpose of the article is to study legal approaches to defining the concept of «employer» as a legal category and to outline the problems of its interpretation in the context of legislative proposals to improve criminal legislation in terms of liability for violations of employees' rights to safety and health at work.

Materials and methods. The research was based on the current legislation of Ukraine, including the Criminal Code of Ukraine and the Labor Code of Ukraine, acts of the Council of Europe also proposed legislation, including Draft Law No. 10147 and No. 10147, Draft Labor Code of Ukraine. The research used scientific works of domestic scientists in the field of criminal and labor law. The study used the methods of system and structural analysis, comparison method, and a formal legal, method of legal hermeneutics.

Results. The study's results identified certain problems of contradictory interpretation of the concepts of «employer - legal entity» as a subject of criminal offenses provided for by Articles 271 and 272 of the Criminal Code of Ukraine.

Inconsistency of the conceptual apparatus of the Draft Laws № 10147 and № 10148, which must be eliminated, is demonstrated.

The legislator's position has been criticized, considering the blanket dispositions of Articles 271-272 of the Criminal Code of Ukraine, which implies the need for recourse to legal acts and documents in the field of labor protection. According to labor legislation, an employer can be both a natural person and a legal entity. According to the criminal legislation of Ukraine, legal entities cannot be

subjects of criminal liability. Instead of clearly defining and specifying the features of the employer as the subject of these criminal offenses, the legislator is limited to a general designation. It has been determined that the correct qualification of criminal offenses, and therefore the evaluation of a person's actions accused of committing the specified criminal offense, as well as the further bringing of the person to criminal responsibility, is integrally linked to an accurate detailed analysis of the provisions of «employer».

Prospects. In promising theoretical studies, it is proposed to focus on the problems of interpretation of the concepts of «employer» (as a natural person) and «employee» as subjects of criminal offenses provided for by Articles 271-272 of the Criminal Code of Ukraine. Further analysis of these concepts can contribute to identifying the imperfection of criminal legislation and determining ways to improve it.

Key words: *«employer – legal entity», subject of criminal offense, criminal legislation, legislation on the safety and health of workers at work.*

Постановка проблеми. З метою наближення національного законодавства у галузі охорони праці до права ЄС українськими законодавцями розроблено проект ЗУ «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр.н. 10147 від 13.10.2023 р.) (далі – проект № 10147) [1], який рішенням ВРУ 21.08.2024 р. був прийнятий за основу та готується до другого читання. Порівняно з чинним ЗУ № 2694-ХІІ від 14.10.1992 р. «Про охорону праці» цим законопроектом запропонована нова концепція системи заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та працездатності працівників на робочому місці, відповідно до законодавства ЄС та міжнародно-правових зобов'язань України.

Водночас, для системного забезпечення безпеки та здоров'я працівників на роботі розроблений законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр.н. 10148 від 13.10.2023 р.) (далі – проект № 10148), змістовно пов'язаний з проектом № 10147, яким пропонуються зміни до КУпАП та КК України [2]. Одна зі змін до КК України стосується формулювання ознак суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271 та 272 КК.

Запропоновані проектом № 10147 формулювання понять «роботодавець» та «працівник» можуть мати (у разі прийняття проекту № 10147 та в подальшому – № 10148) безпосередній вплив на зміст ознак суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 271-272 КК, обумовлюючи їх відповідне тлумачення. Бланкетний характер норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці та вимог безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, ставить правильність їх застосування у залежність від положень регуляторних нормативно-правових актів насамперед таких галузей права, як трудове, цивільне, господарське право. Це зумовлює потребу постійного моніторингу змін у правовому забезпеченні регулювання відповідних галузевих правовідносин.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблематиці змісту кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність за правопорушення вимог безпеки праці й безпеки виробництва, та практиці їх застосування присвячені доробки багатьох українських дослідників, серед яких праці В. Борисова [3], О. Пашенка [3], Г. Крайника [4], О. Дудорова [5], Р. Мовчана [5], М. Куцевича [6] та інших вчених. Теоретичною основою дослідження поняття роботодавця як суб'єкта трудових правовідносин, його

ознак та правового статусу є праці фахівців у галузі трудового права, зокрема, С. Венедіктова [7], О. Лук'янчикова [8], П. Пилипенка [9], Г. Чанишевої [10].

Відаючи належне вагомості наукового досвіду цих та інших вчених, зазначу, що, змінюючи концептуальні підходи до політики у сфері безпеки праці та переглядаючи зміст відповідних кримінально-правових заборон *de lege ferenda*, законодавець спонукає до нової дискусії з проблем тлумачення окремих бланкетних ознак складів кримінальних правопорушень проти безпеки праці та подальшого їх дослідження, а також з питань забезпечення системного підходу до вживання термінів та понять у кримінальному законодавстві. Як справедливо зазначають О. Дудоров та Р. Мовчан, неврахування бланкетного характеру диспозицій статей 271-275 КК з відсутністю належної конкретизації обвинувачення може призводити до неправильної кваліфікації вчиненого [5, с.117].

Метою статті є дослідження правових підходів до визначення поняття «роботодавець» як правової категорії та окремлення проблем його тлумачення у контексті законодавчих пропозицій удосконалення кримінального законодавства про відповідальність за порушення прав працівників на безпечні та здорові умови праці.

Виклад основного матеріалу. Проблема встановлення конкретного змісту ознак складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст.271-272 КК, у тому числі й ознаки суб'єкта, була і залишається предметом як наукового обговорення, так і правозастосовної практики. Зокрема, в актуальній практиці ККС ВС є декілька рішень у кримінальних провадженнях стосовно обвинувачення у порушенні вимог безпеки праці, у яких ККС ВС вирішував питання обґрунтованості висновків попередніх судових інстанцій та вимог сторін обвинувачення чи захисту щодо визнання особи суб'єктом зазначених кримінальних правопорушень [11].

Згідно чинного КК України суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст.271 КК є службова особа підприємства, установи, організації або громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності. Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 272 КК, визначена особа, яка зобов'язана їх дотримувати.

У проекті № 10148 пропонується ознаку суб'єкта кримінального правопорушення викласти наступним чином: у ч.1 ст.271 КК – *«порушення вимог... роботодавцем або особою, на яку покладено обов'язки із забезпечення організації, виконання та дотримання цих вимог»*; у ч.1 ст.272 КК – *«порушення вимог... роботодавцем або працівником»*.

В цілому можна констатувати, що ініціатори цього законопроекту концептуально не змінили підходу чинного КК у тому, що відповідальність за порушення загальних вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК) мають нести тільки особи, на яких нормативно-правовими актами покладені обов'язки забезпечувати дотримання таких вимог. Рядові ж працівники не можуть визнаватися суб'єктами цього кримінального правопорушення (згідно п.8 постанови Пленуму ВСУ № 7 від 12.06.2009 р. «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст.271 КК, є службова особа підприємства, установи, організації, яка на підставі наказу адміністрації, посадової інструкції чи відповідно до займаної посади має спеціальні обов'язки з охорони праці, або громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності) [12]. Так само збережений підхід і щодо ознак суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст.272 КК (згідно з п. 16 вказаної постанови суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст .272 КК, можуть бути особи, на яких покладено обов'язок забезпечувати додержання правил безпеки при виконання робіт з підвищеною

небезпекою (громадяни – суб'єкт підприємницької діяльності, службові особи (керівники робіт, інженерно-технічні працівники), робітники та службовці відповідних підприємств) [12].

Водночас, системне тлумачення положень проектів № 10147 та № 10148 дає підстави для висновку, що ідея законодавця щодо приведення термінології аналізованих норм КК України у відповідність з термінами та поняттями, визначеними у базовому проекті № 10147, без урахування їх змістовного наповнення та галузевої специфіки, ставить (може поставити) перед кримінальним правом низку потенційних проблемних питань інтерпретаційного та правозастосовного характеру.

Проблема перша. Проект № 10148, замінивши поняттям «роботодавець» передбачені ч.1 ст. 271 та ч.1 ст.272 чинного КК категорії суб'єктів кримінального правопорушення, змістовно не ставить їх в один синонімічний ряд.

У п. 31 ч. 1 ст. 1 проекту № 10147 роботодавець визначається як юридична або фізична особа, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб. Таке визначення узгоджується як з міжнародно-правовими підходами, так і з нормами деяких чинних національних нормативно-правових актів. І хоча для законодавства України у питанні визначення поняття «роботодавець» характерна певна розбалансованість та неоднозначність, наразі існує тенденція до його уніфікації у аналізованому аспекті.

Так, у п. (b) ст. 3 Директиви Ради Європейських співтовариств від 12.06.1989 р. про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі (89/391/ЄЕС) роботодавцем визнається фізична або юридична особа, яка має трудові відносини з працівником та несе відповідальність за підприємство та/або установу [13].

Згідно ч.1 ст.1 ЗУ № 5026-VI від 22.06.2012 р. «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії їх діяльності» роботодавець – це юридична особа (підприємство, установа, організація) або фізична особа - підприємець, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб [14]. Подібне визначення пропонується і у ч. 1 ст. 23 проекту Трудового кодексу України (текст станом на 12.01.2024 р.) [15].

Водночас зазначу, що чинний ЗУ № 2694-XII від 14.10.1992 р. «Про охорону праці» поняття роботодавця визначає як власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, і фізичну особу, яка використовує найману працю. Чинний КзпПУ поняття «роботодавець» не визначає.

У контексті досліджуваних у цій публікації питань увагу привертає саме така категорія роботодавців як юридичні особи.

З точки зору трудового права юридична особа беззаперечно є суб'єктом трудових правовідносин і наділяється ознаками роботодавця, до яких відносять, зокрема, наступні: діє у трудових правовідносинах самостійно або за допомогою спеціально створеного органу (органів, посадових осіб); організовує та залучає найману працю на підставі трудового договору; виступає стороною трудового договору; умови набуття правосуб'єктності та участі у трудових правовідносинах визначаються відповідно до трудового законодавства [10, с. 55]. Як зазначається у теорії трудового права, саме юридична особа (а не її засновник (учасник, член) є: стороною трудового договору, що укладається з найманим працівником, який реалізує право на працю на підприємстві, в установі, організації; особою, що зобов'язана сплачувати внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; суб'єктом матеріальної відповідальності перед працівником тощо [8, с. 74].

Однак, з точки зору кримінального права визначення роботодавця-юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення є неприйнятним з огляду на те, що за кримінальним законодавством України юридична особа не може бути суб'єктом кримінального правопорушення та кримінальної відповідальності. Це повертає нас до необхідності розуміння роботодавця у сенсі суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271, 272 КК, як певної категорії фізичних осіб, які уповноважені таким роботодавцем-юридичною особою на виконання його прав та обов'язків у трудових правовідносинах (у т.ч. у сфері безпеки та здоров'я працівників) та діють відповідно до закону, інших нормативно-правових актів, установчих документів як представники роботодавця. Як, наприклад, визначено у ст. 23 «Роботодавець» проекту ТК України, повноваження юридичної особи як роботодавця реалізуються її органами та посадовими особами відповідно до законодавства, установчих документів.

Треба підтримати зауваження ГНЕУ Верховної Ради України до проекту № 10148 про те, що поняття «роботодавець» у сенсі суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 271 та 272 КК, потребує коригування (див. п.3.1 висновку) [16]. Як варіант такого «коригування», що має усунути правову невизначеність, можна запропонувати чітку фіксацію у диспозиціях частин перших статей 271-272 КК тих категорій фізичних осіб, які «представлятимуть» роботодавця-юридичну особу і наділені ознаками суб'єкта кримінальної відповідальності, або ж легальне роз'яснення поняття «роботодавець» у примітці до ст. 271 КК чи іншої статті КК (з урахуванням продовження процесів реформування трудового законодавства, що в майбутньому може позначитися і на регламентації кримінальної відповідальності не тільки у сфері безпеки та здоров'я працівників, але і щодо

інших посягань на трудові права громадян (наприклад, ст.ст. 172, 173, 175 КК України)).

Доречною може бути нормативна конструкція, яку містить чинний КК України у розділі XIV-1 Загальної частини «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», і яка може слугувати певним орієнтиром для роз'яснення поняття «роботодавець» у кримінально-правовому значенні. Йдеться про п. 1 примітки до ст. 96-3 – «під уповноваженими особами юридичної особи слід розуміти службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи».

У джерелах з трудового права зазначається, що роботодавці-юридичні особи безпосередньо не набувають прав та обов'язків, а реалізують свою правосуб'єктність через органи, які представляють їх інтереси. Представляти такі інтереси можуть як одноособові органи (директор, голова, начальник, ректор, президент тощо), так і колегіальні органи (правління, дирекція, тощо) [9, с.136].

Таким чином, уповноваженим роботодавцем-юридичною особою органом є посадова особа чи група посадових осіб, що здійснюють управління підприємством, установою, організацією у межах наданих їм згідно закону, інших нормативно-правових актів, установчих документів тощо повноважень, представляють юридичну особу (її інтереси) у трудових та інших пов'язаних правовідносинах.

Проблема друга. При формулюванні ознак суб'єкта кримінального правопорушення у ч.1 ст.271 КК у редакції проекту № 10148, поряд з категорією «роботодавець» передбачене поняття «особа, на яку покладено обов'язки із забезпечення організації, виконання та дотримання цих вимог»,

яке, за логікою законопроекту, треба розуміти як альтернативу поняттю «роботодавець».

У проекті № 10147, на який мала б спиратися вказана вище пропозиція, поняття такої особи не визначається; втім, з урахуванням попереднього аналізу змісту поняття «роботодавець», можна зробити припущення, що до цієї категорії осіб мають бути віднесені ті, що не охоплюються поняттям уповноважених осіб юридичної особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи на підставі договору мають право діяти від імені юридичної особи. Тобто, йдеться про інших осіб, на яких роботодавцем-юридичною особою (його уповноваженими представниками) покладаються конкретні обов'язки, які полягають у забезпеченні організації, виконання та дотримання вимог безпеки та здоров'я працівників на робочому місці. Різноманітність та «ієрархія» таких вимог (від загальних для галузі, підприємства (установи, організації) і до конкретизованих для окремого структурного підрозділу чи для окремого виду робіт) передбачає і розподіл обов'язків забезпечити організацію, виконання та дотримання таких вимог між відповідальними особами різного рангу та статусу.

Проблема третя. У перспективі труднощів у питанні конкретизації змісту поняття «роботодавець» та визначення суб'єктів відповідальності за порушення вимог безпеки та здоров'я працівників додадуть деякі неузгоджені положення і вельми неоднозначні формулювання проекту № 10147. Зокрема, назва ст. 35 цього проекту «Відповідальність роботодавця за порушення законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі» є вужчою за її зміст, оскільки передбачені у ній окремі норми орієнтують на більш широке коло суб'єктів відповідальності («особи, винні у порушенні...», «роботодавець та\або пов'язані з ним особи...»). Ймовірно, це можна пояснити галузевою специфікою відповідальності (дисциплінарної, адміністративної, матеріальної

та кримінальної), яка передбачає і специфіку її суб'єктів; однак, рішення тут вбачається у приведенні назви ст. 35 проекту № 10147 у відповідність з її змістом, виключивши з неї термін «роботодавець». Крім того, проблемним є вжитий у ч.2 ст. 35 проекту № 10147 термін «пов'язані з роботодавцем особи», значення якого у проекті не роз'яснюється, закладена у ньому невизначеність очевидно зумовить проблеми у правозастосуванні, які бажано усунути.

Висновки. Здійснений у публікації правовий аналіз окремих положень законопроектів № 10147 та № 10148 з оцінкою їх потенційного впливу на зміст ознак складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 271-272 КК України, дозволяє резюмувати наступне.

Загальним висновком з проведеного дослідження проблеми визначення поняття роботодавця як суб'єкта кримінальної відповідальності за порушення вимог безпеки та здоров'я працівників на роботі є те, що для забезпечення системності у правовому регулюванні відносин безпеки на робочому місці необхідний узгоджений та несуперечливий підхід до визначення цього поняття як у нормах трудового, так і кримінального законодавства.

Співставлення та оцінка тих положень проектів № 10147 та № 10148, які стосуються роботодавця-юридичної особи, показує, що без подальшого удосконалення та конкретизації даної категорії у базовому регуляторному законопроекті, або ж без тлумачення її змістовних ознак у «кримінальному» законопроекті, потенційне (у разі прийняття цих законопроектів) застосування статей 271 та 272 КК України для врегулювання ситуацій порушення роботодавцем вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі буде вельми утрудненим. Тому при подальшому розгляді законопроектів № 10147 та № 10148 законодавець, дотримуючись принципу юридичної визначеності, має удосконалити пропоновані дефініції та юридичні

конструкції, щоб уникнути фрагментарності та невичерпності правового регулювання.

Перспективою у дослідженні пропозицій законодавця, викладених у законопроектах № 10147 та № 10148, може стати вивчення понять «роботодавець як фізична особа» та «працівник» у контексті суб'єктів кримінальних правопорушень вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі.

Література

1. Про безпеку та здоров'я працівників на роботі: проект Закону України реєстр.н. 10147 від 13.10.2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42995> (дата звернення: 25.11.2024).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі: проект Закону України, реєстр.н. 10148 від 13.10.2023 р.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42996> (дата звернення: 25.11.2024).

3. Борисов В.І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: монографія. Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 224 с.

4. Крайник Г. Щодо удосконалення формулювань складів кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. *Слово Національної школи суддів*. 2022. № 1-2. С.181-195.

5. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Судова практика в справах про кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва: питання кваліфікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 116-122.

6. Куцевич М.П. Проблеми захисту трудових прав працівника засобами кримінального права: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.05, 12.00.08. Одеса, 2018. 460 с.

7. Венедіктов С. В. Трудове право України: підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Діа, 2024. 228 с.

8. Лук'янчиков, О. М. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця : монографія. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. 254 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79036593-3496-4f0d-82f6-a13a51480b0b/content> (дата звернення: 25.11.2024).

9. Трудове право України: академічний курс: підручник. Для студентів вищих навчальних закладів / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін.; за заг. ред. П.Д. Пилипенка. К., Ін Юре, 2014. 552 с.

10. Чанишева Г. І. Трудове право України: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2022. 282 с.

11. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі 08 червня 2023 р., справа № 451/1511/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111554040>; Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.01.2024 р., справа № 741/784/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116487706> (дата звернення: 30.11.2024).

12. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: постанова Пленуму ВСУ № 7 від 12.06.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text> (дата звернення: 30.11.2024).

13. Директива Ради Європейських співтовариств від 12 червня 1989 року про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки

та охорони здоров'я працівників на роботі (89/391/ЄЕС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text (дата звернення: 25.11.2024).

14. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України № 5026-VI від 22.06.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text> (дата звернення: 30.11.2024).

15. Проект Трудового кодексу України (станом на 12.01.2024 р.). URL: https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeksu_12.01.2024.pdf (дата звернення: 02.12.2024)

16. Висновок ГНЕУ ВРУ на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (реєстр. № 10148 від 13.10.2023). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42996> (дата звернення: 25.11.2024).

References

1. Pro bezpeku ta zdorovia pratsivnykiv na roboti: proekt Zakonu Ukrainy reiestr.n. 10147 vid 13.10.2023 r. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42995> [in Ukrainian].

2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za porushennia vymoh zakonodavstva pro bezpeku ta zdorovia pratsivnykiv na roboti: proekt Zakonu Ukrainy, reiestr.n. 10148 vid 13.10.2023 r.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42996> [in Ukrainian].

3. Borysov B.I., Pashchenko O.O. Zlochyny proty bezpeky vyrobnytstva: poniattia ta vydy. Kryminalna vidpovidalnist za porushennia pravyl yadernoi abo radiatsiinoi bezpeky: monohrafiia. Kh.: Vydavets SPD FO Vapniarchuk N.M., 2006. 224 s. [in Ukrainian].

4. Krainyk H. Shchodo udoskonalennia formuliuvan skladiv kryminalnykh pravoporushen proty bezpeky vyrobnytstva. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv*. № 1-2. 2022. S.181-195 [in Ukrainian].

5. Dudorov O.O., Movchan R.O. Sudova praktyka v spravakh pro kryminalni pravoporushennia proty bezpeky vyrobnytstva: pytannia kvalifikatsii. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. 2022. № 2. S.116-122. [in Ukrainian].

6. Kutsevych M.P. Problemy zakhystu trudovykh prav pratsivnyka zasobamy kryminalnoho prava: dys. ... doktora yuryd. nauk: 12.00.05, 12.00.08. Odesa, 2018. 460 s. [in Ukrainian].

7. Venediktov S. V. Trudove pravo ukrainy: pidruchnyk. 2-he vyd., pererobl. i dopov. Kyiv: Dia, 2024. 228 s. [in Ukrainian].

8. Lukianchykov, O. M. Pravove rehuliuвання materialnoi vidpovidalnosti robotodavtsia: monohrafiia. Kharkiv: Kharkivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, 2019. 254 s. (elektronne vydannia). URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79036593-3496-4f0d-82f6-a13a51480b0b/content> [in Ukrainian].

9. Trudove pravo Ukrainy: akademichnyi kurs: pidruchnyk. Dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv / P.D. Pylypenko, V.Ia. Burak, Z.Ia. Kozak ta in.; za zah. red. P.D. Pylypenka. K., In Yure, 2014. 552 s. [in Ukrainian].

10. Chanysheva H. I. Trudove pravo Ukrainy: navchalno-metodychnyi posibnyk. Odesa: Feniks, 2022. 282 s. [in Ukrainian].

11. Postanova Druhoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi 08 chervnia 2023 r., sprava № 451/1511/13-k. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111554040>; Postanova kolehii suddiv Pershoi sudovoi palaty KKS VS vid 16.01.2024 r., sprava № 741/784/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116487706> [in Ukrainian].

12. Pro praktyku zastosuvannya sudamy Ukrainy zakonodavstva u spravakh pro zlochyny proty bezpeky vyrobnytstva: postanova Plenumu VSU № 7 vid 12.06.2009 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text> [in Ukrainian].

13. Dyrektyva Rady Yevropeiskykh spivtovarystv vid 12 chervnia 1989 roku pro zaprovadzhennia zakhodiv, poklykanykh zaokhochuvaty do pokrashchennia bezpeky ta okhorony zdorovia pratsivnykiv na roboti (89/391/IeES). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text

14. Pro orhanizatsii robotodavtsiv, yikh obiednannia, prava i harantii yikh diialnosti: Zakon Ukrainy № 5026-VI vid 22.06.2012 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text> [in Ukrainian].

15. Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy (stanom na 12.01.2024 r.). URL: https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeksu_12.01.2024.pdf [in Ukrainian].

16. Vysnovok HNEU VRU na proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za porushennia vymoh zakonodavstva pro bezpeku ta zdorovia pratsivnykiv na roboti» (reiestr. № 10148 vid 13.10.2023). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42996> [in Ukrainian].